

Nincs. Pélyi tehát a kötethez irt előszavában maga végzi el ezt is. Zuglódik a közönség helyett, megmondja, mi a baj, mi a teendő és az orvosságot is magával hozza. Itt van két szindarabbal. Vegyétek és egyétek!...

A két szindarab közül az első amolyan szatirikus ellendrámá: a hasug szindarabokkal szemben megmutatja, hogy valójában hogyan fut kariert Sajtós Leona, a portáslány, s mi az ára annak, hogy valaki irigyelt diva lehessen. Ez a szatira tehát folytatja az előszóban indított kapudöngető harcot, a keserű pamfletet, hogy ugymondjuk, szinpadra viszi az előszót. Az öltözők torz világa a szinpad mögül a szinpadra, az éles rivaldafénybe kerül. Színházi intrikák, szerelmi és hírlapi zsarolások cikáznak bohózzati gyorsasággal. Ezek a darab jólsikerült, élénk jelenetei. A többi jelentéktelen. A portáslakás munkáskörnyezetének rajza, az itteni párbeszéd, alakok hamisak és szürkék. Az egész darab elsietett, felépitése naiv, egyik-másik alakját mintha a zsinorpadlásról rángatnák.

A második darab hőse Feri, a borbélylegény szintén kariert fut *bt.* Selyemfiu lesz. Egy gazdag fűszeresné szeretője. Ez a darab a családi és üzleti élet szennyesét teregeti ki. Pélyi izlése azonban kissé bizonytalan. Nem a közerkölcs, hanem a művészet szempontjából. A borbélylegény és a fűszeresné hosszadalmas, fölöslegesen szemléletes szerelmi találkája pl. nem szinpadra való. Azzal, hogy lebontjuk a szoba egyik falát, még nem válik realista darabbá mindaz, ami a szobábn történik. Általában Pélyi szatirája nem elég nagyvonalu, nem elég művészi. A szatira ingujjra vetkőzve jár az alakok közt és amikor csak teheti, jól hátbalöki őket. Ettől eltekintve Pélyi nehézkésen is mozog a szinpadon. Találékonyága a párbeszédekben merül ki. A helyzet- és jellem-komikum iránt alig van érzéke. Itt-ott feldereng ugyan egy-egy kabinetfigura lehetősége (gróf Szerelemhegyi, Kordován, Pacsirta), de a szórakozott szerző az öltözőben felejteti őket.

Mindenesetre örömmel látjuk Pélyi két darabjában a szinpadi realizmus szándékát, amit körülményeink közt annyira szükségesnek érzünk. Nem tartunk a franciával, aki szerint a legjobb szándékból születnek a rossz művek. Méltányoljuk a szándék jelességét és éppen ezért szükségesnek véltük a cimlapról felénk meredő kérdésre valamivel részletesebb választ adni.

Korvin Sándor

H O Z Z Á S Z Ó L Á S

A MÁSODIK SZLOVENSZKÓI TAVASZI PARLAMENT ELŐTT

Kovács Károly, a *Korunk* két számában is foglalkozott az érsekújvári Tavaszi Parlament kérdésével, de e cikkek néhány megállapítása, valamint a kulturparlament gondolatának feljúló aktuálitása arra készítetnek, hogy ismét érintsem itt e nagyjelentőségű szlovenszki kulturális találkozás kérdéseit.

Kovács K. megállapításait a következőkben foglalhatom össze: A Tavaszi Parlament árnyoldala, hogy elhallgatta az egyes kulturirányzatok között lévő, osztályhelyzetből eredő ellentéteket; nem hangsúlyozta ki a negyedik rend kulturális elhivatottságát a „középosztály” vezető szerepét hangoztató törekvésekkel szemben; egységes irányú kulturális munkáról beszél, de nem ad ennek tartalmát és még a tág értelemben vett haladás gondolatát sem meri felvetni. Mindennek eredménye: a Tavaszi Parla-

ment meddő maradt.

Tán a legalapvetőbb, egész kulturális szemhatárunkat átfogó kérdés az, hogy szabad-e kínai falat emelni „a negyedik rend osztályemberül beszélő kulturája” és azok közé, akik a „középosztály” vezérszerepében hisznek? Én erre a kérdésre csak tagadó választ találok. Nem szabad! Mert, aki így cselekszik, az figyelmen kívül hagyja, hogy a negyedik rend kulturtáborán kívül erős polgári csoportok vannak, amelyek a kulturereakció ellenségei. Elfogadva Kovács meghatározását, mely szerint valóságellenes az a progresszivitás, amelyik nem közeledik a negyedik rendhez, nevezhetjük ezt a „harmadik rendi” progresszivitást kialakulatlanak, féluton járóknak. De progresszivitásukat becsületesen gondolják, lehetséges, sőt parancsolóan szükséges, hogy kulturközösséget teremtsünk velük, amelynek haladó jellegét nem gyengíteni, de erősíteni fogja az a tény, hogy nemcsak a negyedik rend osztálynyelvét beszélőkből fog összetevődni.

Még szembeötlőbb ennek a megállapításnak igazsága, ha a kisebbségek szemüvegén keresztül végezzük vizsgálódásunkat. A kisebbségi vonalban még érzékelhetőbb az a veszedelem, amellyel a reakció fenyegeti a kulturértékeket. Igen, a kulturértéket általában és semmiesetre sem csak a munkáskulturát. Következtetésképp' a kisebbségi helyzet még szélesebb alapot teremthet egy kulturközösség számára

Ezen az alapon és csakis ezen az alapon jöhetett létre a Tavaszai Parlament. A T. P. nem volt szocialista összejövétel és nem is akart azzá lenni. Nem tűzte és nem is tűzhetette ki céljául, hogy a Parlamentet alkotó kulturszervezetekkel és kulturmunkásokkal elismerteti a negyedik rend kulturális elhivatottságát. Ellenben azt tűzte ki céljául, hogy egy olyan platformot alkot, amely elfogadható a csehszlovákiai magyar kulturirányzatok minden nem-regresszív árnyalata számára s amely közös platform alapján szövetkezett, vagy mondjuk egymáshoz közeledett kulturcsoportok hathatósabb munkát végezhetnek a kisebbségi magyar kultúra védelmére.

S ezeknek a célkitűzéseknek a teljesítése terén a T. P. komoly eredményeket ért el. A T. P. u. i. nem maradt teljesen színtelen, tartalmatlan, nem merve felvetni a haladás gondolatát sem, nehogy „az idillikus együttárgyalás azon nyomban felboruljon.” A T. P. határozatai szó szerint ezt mondják: „A jelenlevők megegyeznek abban, hogy... egységes irányú, haladó szellemű (általam kiemelve. BO.) népi magyar kulturmunkára van szükség.” (lásd: *Prágai Magyar Hírlap* ápr. 21.)

Kovács megjegyzését menti az, hogy az egyik magyar magyar napilapból, tévedés folytán, kimaradt a leközölt rezolúcióból a „haladó” és „népi” szó. De nehéz volna mentséget találni arra, hogy K. mindkét cikkében teljesen mellőzi azt az egységes ellenállást, amellyel a „gömöri diétás” Farkas István reakciós kirohanására úgy katolikus, mint szocialista részről találkozott. Pedig ennél az esetről már nem lehet „idillikus együttéléstről” ironizálni. Ez a katolikus, polgári és szocialista kulturerek bátor, regresszió-ellenes összefogása volt.

Természetesen a T. P. progresszív irányú lefolyása és rezolúciói még nem nyújthattak végleges biztosítékot, hogy most már minden karikacsapásként megy majd. Sőt: történtek kísérletek, amelyek az „osztálykülönbségek eltűnésének” meséjével akarták a valóságellenesség, a felhőbenjárás sima maszkját a Tavaszai Parlament markáns arcvonásaira ráerősztokolni. Viszont elhamarkodás volna egy hamis uton járó törekvés láttára ítéletet mondani az egész mozgalom felett, igaztalan dolog lenne ezért az egy cikkért a Tavaszai Parlamentet a világnézeti különbségek elkenésével

vádolni. Lám, a katolikus *Uj Élet-ben* már másképp ír a Prohászka-körök *Eszterházy Lujzája*: „Jellemző volt, hogy a Parlament egyetlen résztvevője sem igyekezett elkendőzni a megjelent egyesületek közötti világnézeti különbségeket. Egyetlen résztvevő sem vonta kétségbe a világnézeti alapon történő kulturszervezkedés és kulturmunka létjogosultságát. Ehelyett az egyes felszólalók teljes őszinteséggel színt vallottak világnézetük mellett — ugyanakkor azonban állandóan hangsúlyozták, hogy a különböző felfogású és irányzatú magyaroknak szolidáris együttműködést kell kifejteniük a magyar kultúra fennmaradása és fenntartása érdekében.” (1936. május.)

És lényegében ugyanígy ír *Győri Dezső* is a kormánytámogató Magyar Ujságban: „A mérsékelt jobboldal kulturpolitikáinak néhány értékes képviselője... kijelentette, hogy — fasiszta glechschtalolás helyett — a világnézeti különbségek és az egyéniség tiszteletbentartásával hajlandók a szlovenszkói magyar kulturkoalíciók megteremtésén fáradozni”. (X. 15.)

Bizonyos, hogy a T. P. óta lefolyt fél év nem tudott oly eredményekkel dicsekedni, amilyeneket mi reméltünk a parlamenti mozgalomtól. De nem áll, hogy semmit, hogy csak egy meg nem valósított könyvnapit tervezett hozott. A T. P. határozatai értelmében Érsekújvárott megalakult a *magyar kulturszervezetek koalíciója*, amely közös rendezéseket, egymás céljainak támogatását tűzte ki feladatául. A T. P. hatása alatt több kulturszervezet, így a *Kaszinó*, az érsekújvári *SzMKKE*, a pozsonyi *Műhely* — előadásorozatot rendeznek, melyek előadói a különböző világnézeti kulturmunkások legjobbjai. Ezek az előadás-sorozatok magas színvonalon mozgó, kristályosító vitákat eredményezhetnek és további közeledést a magyar kultúra haladásának hívei között. Végül a T. P. hatásának tudható be az a fellendülő kulturtevékenység, amely az egész csehszlovákiai magyarság soraiban észlelhető és amely éppen a haladó gondolkodású fiatalokat mindenfelé új kulturszervezetek megteremtésére készítette.

Hiba volna azonban a T. P. felett maradéknélküli védőbeszédet tartani. A parlamentnek komoly hiányai vannak. Az egyik főhiány, hogy a parlamenti tanácskozások nem merítették ki a kisebbségi magyar kultúrelvet összes központi problémáit, a másik, hogy nem történtek konkrét intézkedések a rezolúciókban foglalt feladatok végrehajtására. (Kulturkoalíciók megalakítása, stb.)

A második Tavaszai Parlamentben, amely december 6-8.-án lesz Komáromban, alkalom nyílik e hiányok betöltésére. A parlament programja biztató. Tárgyalni készül a csehszlovákiai magyar irodalom, képzőművészet és tudományos munka kérdéseiről, megbeszéli az iskolaügy és az egyesületi kulturmunka problémáit, állást foglal a sajtó, a színművészet és a rádió kulturfeladataihoz, végül felveti a magyar kulturmunka egységének lehetőségeit. Az előadók soraiban méltó képviselőket nyernek az összes magyar kulturirányzatok. Ez a körülmény, valamint az a tény, hogy a második Tavaszai Parlament előkészítésében tevékeny résztvettek olyanok is, akik az érsekújvári Parlamentben csak „félábrával” csupán mint megfigyelők voltak jelen, azt igéri, hogy a decemberi Tavaszai Parlament valóban az egész csehszlovákiai magyar kulturvilág találkozója lesz. Ez a kulturvilág sokat vár a Parlamenttől: magas színvonalat, ideológiai tisztázottságot, egységes munkavállalást a magyar kulturerek progresszív összefogásának talaján.

Ha a komáromi kulturálkozó megfelel e várakozásoknak, akkor kiérdemelte a „tavaszai” jelzőt, amit — a téli hónapok ellenére — korszerűségnek jelképezül megtartott.

Betlen Oszkár